

Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020–2024, päivitys vuodelle 2023

Sisällys

1.	Johdanto.....	4
1.1	Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ohjelmat.....	4
1.2	Yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teema 2020–2024.....	4
2.	Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö.....	6
2.1	Toimialue.....	6
2.2	Valvonnan voimavarat ja tehtävät.....	6
2.3	Koulutus.....	9
2.4	Valvontakohderekisteri ja tietojärjestelmät.....	9
2.5	Laatujärjestelmä.....	9
2.6	Viestintä.....	9
2.7	Valvonnan maksullisuus.....	10
2.8	Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.....	10
3.	Valvonnan toimialat.....	11
3.1	Yleistä.....	11
3.2	Elintarvikevalvonta.....	13
3.2.1	Elintarvikevalvonnan tarkoitus.....	13
3.2.2	Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet.....	13
3.2.3	Valvontakohteet.....	13
3.2.4	Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely.....	13
3.2.5	Tarkastusten suunnittelu ja toteutus.....	13
3.2.6	Oiva-järjestelmä.....	14
3.2.7	Ensisääpumisvalvonta.....	14
3.2.8	Näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontaprojektit.....	14
3.2.9	Elintarvikevalvonnan painopisteet vuonna 2023.....	15
3.2.10	Seurantaohjelmat.....	16
3.2.11	Valvontakirjanpito.....	16
3.2.12	Hallinnolliset pakkokeinot.....	17
3.2.13	Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot.....	17
3.2.14	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	18
3.3	Terveydensuojelun valvonta.....	19
3.3.1	Terveydensuojelun valvonnan tarkoitus.....	19
3.3.2	Terveydensuojelun valvontasuunnitelman perusteet.....	19
3.3.3	Tarkastusten sisällön määrittely.....	19
3.3.4	Valvontakohteiden riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheys.....	20
3.3.5	Tarkastukseen käytettävä aika.....	20
3.3.6	Näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontaprojekti.....	20
3.3.7	Terveydensuojelun painopistealueet vuosina 2020–2024.....	22
3.3.8	Hallinnolliset pakkokeinot.....	23
3.3.9	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	23
3.4	Tupakkalain ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta.....	24
3.4.1	Valvonnan tarkoitus.....	24
3.4.2	Valvonnan painopistealueet 2023.....	24
3.4.3	Tarkastusten sisällön määrittely.....	25
3.4.4	Tarkastuksella käytettävät menetelmät ja mahdollinen näytteenotto.....	25
3.4.5	Tarkastuskohteiden tarkastustiheys.....	26
3.4.6	Tupakointikiellot asuntoyhteisöissä.....	26

3.4.7	Henkilöstöresurssit.....	27
3.4.8	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	27
4.	Eläinlääkintähuolto	28
4.1	Johdanto	28
4.2	Toimintaympäristö	28
4.3	Voimavarat.....	28
4.3.1	Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako.....	28
4.3.2	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen.....	29
4.4	Tietojärjestelmät.....	29
4.5	Yhteistyö ja viestintä	30
4.6	Maksut	31
4.7	Valvonnan toimeenpano	31
4.8	Eläinten terveyden valvonta.....	31
4.8.1	Eläintautivalmius	31
4.8.2	Eläintautiepäilyt ja -tapaukset	31
4.8.3	Eläintautien ilmoittaminen	31
4.8.4	Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	32
4.8.5	Muu eläintautivalvonta	32
4.9	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	32
4.10	Tuonti EU:n ulkopuolelta	32
4.11	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	32
4.11.1	Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus.....	33
4.11.2	Luvan- tai ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	33
4.12	Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	33
4.13	Täydentävien ehtojen valvonta.....	33
4.14	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	33
4.15	Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman 2015–2023 painopisteet.....	35
4.16	Seuranta, arviointi ja raportointi	35
5.	Häiriötilanteisiin varautuminen.....	35
5.1	Toiminta häiriötilanteissa	36
5.2	Epidemioiden selvittäminen	36
6.	Suunnitelman toteutumisen arviointi.....	37

Liiteluettelo:

Liite 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja tarvittava työaika vuonna 2023

Liite 2 Terveystarkastuksen kohteiden laskennallinen valvonta vuonna 2023

Liite 3 Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus 2023

Liite 4 Terveystarkastuksen sisältö toimintatyyppikohteittain

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, hyväksyttävä toimitelmissä ja toimitettava aluehallintovirastolle. Suunnitelmassa on otettava huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen valvontaohjelmat. Hyvinkäällä tämän suunnitelman hyväksyy ympäristölautakunta.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden valvomiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

1.1 Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ohjelmat

Ympäristöterveydenhuoltoa hallinnoi ja johtaa kaksi ministeriötä: maa- ja metsätalousministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Näiden kahden ministeriön alaisuudessa kaksi keskusviranomaista (Ruokavirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira) suunnittelevat, ohjaavat ja valvovat valtakunnallisesti ympäristöterveydenhuoltoa. Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa ja valvoo alueellaan annettujen säädösten ja määräysten noudattamista.

Ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaiset ovat laatineet yhteisen valtakunnallisen ohjelman vuosille 2020–2024. Valvontaohjelma sisältää ympäristöterveydenhuollon yleiset ja yhteiset periaatteet. Toimialakohtaiset suunnitelmat on päivitetty valtakunnallisesti vuosittain.

Yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena on koordinoida ympäristöterveydenhuollon eri viranomaisten toimintaa niin, että toimialakohtaiset valvontaohjelmat keskeisten periaatteiden suhteen olisivat yhtenäiset. Kunnan tulee laatia ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, jossa otetaan huomioon keskusviranomaisten toimialakohtaiset valvontaohjelmat ja niihin sisältyvät painopistealueet paikalliset olosuhteet ja elinkeinorakenne huomioiden.

1.2 Yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teema 2020–2024

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ohjelmakauden 2020–2024 teemana on yhdenmukaisen valvonnan ja yhteistyön edistäminen, joista ensin mainittu sisältää valvonnan laadun parantamisen. Erityisesti ohjelmakaudella kiinnitetään huomiota viranomaisyhteistyön kehittämiseen eri viranomaistahojen kanssa (mm. rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, verohallinto ja poliisi), toimijoiden kanssa käytävän yhteistyön kehittämiseen vuorovaikutteisemmaksi sekä häiriötilanteisiin varautumisen kehittämiseen. Aluehallintoviraston on tarkoitus tehdä arviointi- ja ohjauskäyntejä valvontayksiköihin.

Uudellamaalla ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden välinen yhteistyö on tiivistä laadunhallinnan ja valvontasuunnitelmien yhdenmukaistamisen osalta. Valvontasuunnitelmakauden aikana tavoitellaan valvontasuunnitelmien yhdenmukaistamista, vertailtavuuden paranemista ja vähitellen myös yhteisiä toiminta- ja laatutavoitteita. Niiden myötä yksittäisen valvontayksikön tehokkaat sekä laadukkaat toimintatavat on helpompi tunnistaa ja ottaa käyttöön myös muissa valvontayksiköissä.

Hyvinkäällä yhdenmukaista valvontaa ja yhteistyötä edistetään myös osallistumalla Uudenmaan maakunnan kuntien ja yhteistoimintatahojen valmiusharjoituksiin.

2. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö

Ympäristöterveydenhuolto on yksi kolmesta ympäristökeskuksen tulosityksiköstä. Muita yksiköitä ovat rakennusvalvonta ja ympäristöpalvelu. Ympäristökeskuksen asioista päättää ympäristölautakunta.

2.1 Toimialue

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön toimialueeseen kuuluu Hyvinkään kaupunki, jonka pinta-ala on 336 km². Asukkaita kaupungissa on n. 47 000. Pääosa valvontakohteista sijaitsee taajama-alueella; noin 90 % kohteista on 4 km:n säteellä ympäristökeskuksen toimipisteestä.

2.2 Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Valvontayksikön vakituinen henkilöstöresurssi on 10,2 htv. Resurssia on täydennetty 1 htv:n verran määräaikaisella terveystarkastajan viralla, jotta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita koskevan lain (410/2009) vaatimus 10 htv:sta täyttyy. Virka on määräaikainen, koska parlamentaarista päätöstä ympäristöterveydenhuollon siirtymisestä hyvinvointialueille vuonna 2026 ei ole vielä vahvistettu. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistuminen ja henkilöstöresurssin jakautuminen on esitetty taulukossa 1.

Ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisen valvonnan tarpeeksi on arvioitu yhteensä noin 240 henkilötyöpäivää:

- elintarvikevalvontaan 115 henkilötyöpäivää, joista tarkastuksia 76 htp, matka-aikaa 24 htp, näytteenottoa 8 htp, näytetulosten kirjausta ja laskujen kirjoitusta 7 htp
- terveydensuojelun valvontaan 127 henkilötyöpäivää, joista tarkastuksia 59 htp, matka-aikaa 26 htp, näytteenottoa 33 htp, näytetulosten kirjausta ja laskujen kirjoitusta 9 htp
- tupakkalain mukaiseen valvontaan 8 henkilötyöpäivää, joista tarkastuksia 6 htp

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on arvioitu muuhun valvontatyöhön kuluva aika, joka on tavallisesti 1,5–5 kertaa alueella sijaitsevien tarkastuksiin tarvittava aika. Tällaista muuta valvontaa, joka ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisällyttömät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, ilmoitusten ja hakemusten käsittely sekä lausuntojen valmistelu muille viranomaisille. Myös toimiminen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Lisäksi eri lainsäädännöissä määriteltyihin häiriötilanteisiin varautumiseen tulee varata riittävästi aikaa ja suunnitelmia on hyvä laatia yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa. Taulukossa 2 on suunnitelma voimavarojen jakautumisesta eri toimialoille.

Ympäristöterveydenhuollon tarkastajien kelpoisuusehtona on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto terveydensuojelulain (763/1994) 7 §:n ja elintarvikelain (297/2021) 32 §:n ja 87 §:n mukaisesti.

Taulukko 1 Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä oleva henkilöstö

Nimi	Virkanimike	erityisosaaminen/vastuualue	htv
Katri Kiviniemi (sij. Taru Järvimaa)	kaupungineläinlääkäri / terveysvalvonnan johtaja	elintarvike- ja ympäristö- hygieniä	1
Pialiisa Toropainen	II kaupungineläinlääkäri	eläinlääkäripalvelut	1,2
Satu Lievonen	elintarviketarkastaja	elintarvikevalvonta, tupakkalain valvonta	1
Susanne Nieminen	terveystarkastaja	talous- ja uimavesiasiat, terveydensuojelu (koulut, päiväkodit, kokoontumis- ja majoitushuoneistot, asumisterveys, as. oy tupakointikieltohakemukset)	1
Pia Tiainen	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, terveydensuojelu (hoitolaitokset)	1
Maiju Koho	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, terveydensuojelu (kauneushoitolat)	1
Renata Bagge	terveystarkastaja	terveydensuojelu (asumisterveys, liikunta- ja tatuointitilat, leirikeskukset, ammattilliset oppilaitokset, yksityiset päiväkodit, as. oy tupakointikieltohakemukset), talous- ja uimavesiasiat	1
Heikki Rönqvist (määräaikainen 24.10.2022- 31.12.2023)	terveystarkastaja	Asumisterveys sekä erikseen määriteltävät muut tarkastajan tehtävät, talous- ja uimavesiasiat	1
Terhi Kellberg	tutkimusavustaja	Viranomais- ja muiden näytteiden ottaminen, asiakaspalvelu ja neuvonta. Tietojärjestelmien ja varaston, laitteiden ja laadun hallintaan liittyvät tehtävät	0,8
Taru Järvimaa (sij. Maria Hietala)	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu-/eläintautivalvonta	0,5
Eija Pennanen	asianhallintasihteeri	hallinto	0,5
Mika Lavia	Ympäristötoimen johtaja	hallinto	0,2
Yhteensä käytettävissä			10,2 htv

Taulukko 2 Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta valvottaville toimialoille

	Käytettävissä kokonaisuudessa, htv	Kokonaisuudesta käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan, htv	Suunnitelmallisen valvonnan tarve riskinarvioinnin perusteella, htv + matka-aika
Elintarvikevalvonta	2,55	0,6	0,6

Terveysturvallisuuden valvonta	3,30	0,6	0,6
Tupakkavalvonta	0,15	0,04	0,04
Yhteensä	6,0	1,24	1,24
Eläinlääkintähuolto	1,7	0,1	0,1
Johtaminen	0,8		
Yhteensä	8,5		

Voimavarojen jakautumistaulukko ei sisällä avustavaa henkilökuntaa (1,7 htv).

2.3 Koulutus

Henkilöstön pätevyys varmistetaan oikein toteutetulla rekrytoinnilla ja henkilöstön täydennyskoulutuksella. Talousarviossa on varattu määräraha noin 30–35 koulutuspäivään osallistumista varten. Tavoitteena on, että henkilöstö voi osallistua kaikkiin tärkeisiin keskusvirastojen ja aluehallintoviraston järjestämiin täydennyskoulutustilaisuuksiin ja työkokouksiin (n. 8 koulutuspäivää vuodessa terveys-/elintarviketarkastajille ja eläinlääkäreille).

2.4 Valvontakohderekisteri ja tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuolto käyttää valtakunnallista ympäristöterveydenhuollon keskitettyä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATIa. Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan valvontatiedot tallennetaan salattuihin tiedostokansioihin ja paperiarkistoon, kunnes Ruokaviraston kehittämä valtakunnallinen eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä on otettu käyttöön asteittain vuonna 2023.

Hyvinkäällä on 05.11.2022 VATIn raportointityökalulla saatavissa olevan valvonnan kohderekisterin perusteella 317 elintarvikealan ja 346 terveydensuojelualan toimipaikkaa. Tupakan vähittäismyyntipaikkoja on 39 ja nikotiinikorvaustuotteiden myyntipaikkoja 20.

2.5 Laatujärjestelmä

Hyvinkään ympäristöterveydenhuollolla on oma laatujärjestelmä ja kattava toimintaohjetiedosto, jota laatuvaastaava päivittää. Vuosittain osallistutaan asetettujen toiminnallisten tavoitteiden mukaisesti LaatuNet Oy:n järjestämiin interkalibrointeihin.

2.6 Viestintä

Valvontasuunnitelmaluonnos on luettavissa ja kommentoitavissa Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon internetsivuilla noin kaksi viikkoa ennen lautakunnan kokousta. Hyväksytty valvontasuunnitelma on ympäristölautakunnan käsittelyn jälkeen luettavissa samassa paikassa. Lautakunnan päätökset annetaan tiedoksi alueelliselle päivälehdelle Aamupostille.

Ajankohtaisista tutkimustuloksista ym. tiedotettavasta kerrotaan internetissä ympäristöterveydenhuollon ajankohtaista -sivulla sekä erikseen lähetettävillä tiedotteilla. Ajankohtaisista asioista kerrotaan myös kotitalouksiin jaettavassa Hyvinkää -lehdessä.

Asiakaspalvelusta, neuvonnasta ja opastuksesta vastaa kukin tarkastaja valvontavastuullaan olevien toimintojen osalta. Neuvontaa tehdään myös pitämällä puheenvuoroja ympäristöterveydenhuollon eri aiheisissa koulutus- ja tiedotustilaisuuksissa. Kaikkiin esitelmöntikutsuihin pyritään vastaamaan myöntävästi. Osallistumme myös aktiivisesti Hyvinkään kaupungin omaan Some-viestinnän kehittämisryhmään.

Häiriötilanneviestinnässä noudatetaan kaupungin kriisiviestintäohjetta. Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa on tarkemmat ohjeet viestinnästä häiriötilanteissa. Suunnitelmaa päivitetään vuosittain.

2.7 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta hyväksytyt taksan mukainen maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta. Valvonnan maksullisuuden tavoitteena on ympäristöterveydenhuollon voimavarojen turvaaminen, minkä vuoksi on tärkeää, että maksutulot kohdennetaan kunnassa valvonnasta vastaavalle yksikölle. Maksuilla katetaan valvonnasta aiheutuneita todellisia kustannuksia.

Ympäristölautakunta on hyväksynyt 16.12.2021 ympäristöterveydenhuollon maksutaksan. Taksa tarkastetaan tarvittaessa yleensä vuoden tai kahden vuoden välein. Tarkastettu maksutaksa on nähtävillä ympäristöterveydenhuollon internetsivuilla.

Elintarvikelain (297/2021) ja terveydensuojelulain (763/1994) muutoksen myötä on otettu käyttöön valvonnan perusmaksu. Maksu on veroluonteinen, lakisääteinen ja 150 e suuruisen. Maksu koskee lähes kaikkia toimipaikkoja muutamia erikseen määritettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Ympäristöterveydenhuollon yksityiskohtaisissa valvontasuunnitelmissa ja työohjelmissa on arvioitu valvontaohjelmien edellyttämällä tavalla tarkastukseen kuluva kokonaisaika. Varsinaisen tarkastuksen keston lisäksi on huomioitu tarkastuksen valmisteluun ja tarkastuskertomuksen laatimiseen kuluva aika. Nämä huomioidaan kohdekohtaisissa valvontasuunnitelmissa sekä keskusviranomaisille ja lautakunnalle tehtävissä raporteissa.

2.8 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Ympäristöterveydenhuollon yksikkö tukeutuu teettämässään laboratoriotutkimuksissa kaupungin muiden yksiköiden kanssa yhteisellä sopimuksella hankkimiinsa laboratorion palveluihin. Laboratorion palvelut kilpailutettiin syksyllä 2022. Kilpailutuksen voitti Vita Laboratoriot Oy, jonka laboratorio sijaitsee Helsingissä. Sopimus on voimassa vuoden 2024 loppuun saakka ja siinä on 1+1 vuoden optio.

3. Valvonnan toimialat

3.1 Yleistä

Tämän suunnitelman mukainen valvonta perustuu ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan. Lainsäädäntö on esitetty tarkemmin toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa.

3.1.1 Riskinarviointi

Valvonnan tarve määräytyy kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa suunnitelmissa on annettu ohjeet valvontakohteiden riskinarviointiin. Riskinarviointi ja -luokitus ovat jokaisella toimialalla erilaisia.

3.1.2 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen tai tämän valtuuttaman ulkopuolisen asiantuntijan toimesta säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimuksenmukaisuus.

Hallintolain 39 §:ssä säädetään tarkastuksesta seuraavaa: "Viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Edellä tarkoitettulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tarkastuksen kuluessa asianosaiselle on, mikäli mahdollista, kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa. Tarkastajan on viipymättä laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot."

Tarkastuksella käytetään mahdollisuuksien mukaan keskusviranomaisen laatimia erityisiä tarkastus- ja raportointilomakkeita. Tarkastuskertomus toimitetaan hallintolain 39 §:n mukaisesti tiedoksi kaikille asianosaisille. Oiva-tarkastusten tarkastuskertomukset lähetetään keskitetysti VATI-järjestelmästä.

Tarkastus voi sisältää eri ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Tarkastuskertomuksessa esitetään, minkä säännösten mukaan tarkastus on tehty. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus; siihen katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastuskertomuksen laatiminen ja tietojen tallentaminen tietojärjestelmään. Resurssien suunnittelussa huomioidaan myös matkoihin kuluva aika, vaikka sitä ei lasketa tarkastukseen käytettävään aikaan.

Yksityiskohtainen tarkastusten sisältö kuvataan kunkin toimialan osiossa.

Taulukko 3 Tarkastuksen yleinen sisältö eri toimialoilla

	Tarkastuksen yleinen sisältö
Elintarvikevalvonta	<ul style="list-style-type: none"> • Minkä tahansa näkökohdan tutkiminen sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta vaatimusten mukainen • Pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta • Yksi tarkastus ei yleensä voi kattaa koko yrityksen toimintaa, vaan kohdistuu johonkin tiettyyn osaan, kuitenkin niin, että vähintään kolmen vuoden aikana kaikki yrityksen toiminnot tulevat tarkastetuiksi
Terveysturvallisuuden valvonta	<ul style="list-style-type: none"> • Selvittää terveysvaaran tai haitan esiintymisen (aistinvaraista tarkastelua ja arviointia, mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa) • Yleensä tarkastuksesta ilmoitetaan ennakkoon
Tupakkalain valvonta	<ul style="list-style-type: none"> • Tavoite tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen vaatimustenmukaisuus

3.1.3 Valvontakohteiden / valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Tarkastustiheydet määräytyvät riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheydet on valvontasuunnitelmassa määritetty kohdetyypeittäin. Kohdekohtaisia tarkastusmääriä voidaan tarkistaa alaspäin (korkeintaan 50 %) tai ylöspäin (korkeintaan 50-100 %) perustuen riskinarviointiin ja valvontasektoriin.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä on taloudellista merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Tarkastuksista laskutetaan vasta, kun ne on tehty. Poikkeuksen muodostavat elintarvikealan laitokset, joilta peritään taksan mukainen vuosivalvontamaksu, mikäli tarkastuksia on vuodessa enemmän kuin kaksi. Tupakkavalvonnan tarkastuksista ei laskuteta erikseen, koska tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin vuosivalvontamaksut kattavat tupakkavalvonnan kulut.

Tarkastustiheydet on määritelty kohdetyyppikohtaisen riskiluokituksen perusteella ja tavoitteelliset tarkastustiheydet esitetään liitteiden taulukoissa. Viranomaiselle ilmoitetut uudet kohteet tulevat heti ilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

3.2 Elintarvikevalvonta

3.2.1 Elintarvikevalvonnan tarkoitus

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus, hyvä terveydellinen laatu ja jäljitettävyyden sekä kuluttajan suojaaminen elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta. Kunnan elintarvikevalvonnan tarkoituksena on valvoa elintarvikelain noudattamista alueellaan. Valvonta auttaa toimijoita toimimaan oikein ja vahvistaa heidän kilpailukykyään.

3.2.2 Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Hyvinkään kaupungin elintarvikevalvontasuunnitelma sisältää ympäristöterveydenhuollon suorittaman elintarvikevalvonnan Hyvinkään alueella. Suunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön vaatimukset (elintarvikelaki 297/2021 § 39) sekä Ruokaviraston laatima Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma.

Tämä suunnitelma sisältää elintarvikkeiden alkutuotantopaikkojen, hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen ja ilmoitusta edellyttävän toiminnan säännöllisen valvonnan. Valvonnan yleiset periaatteet on kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yleisessä osassa (luku 3.1). Tässä luvussa kuvataan elintarvikevalvontaan kuuluvia erityispiirteitä ja menettelyjä.

3.2.3 Valvontakohteet

Elintarvikevalvontakohderekisteriä ylläpidetään valtakunnallisella VATI-tietojärjestelmällä. Ympäristökeskus valvoo kaikkia rekisterissä olevia Hyvinkään alueen elintarvikevalvontakohteita, joita ovat:

- hyväksytyt elintarvikehuoneistot
- ilmoitusta edellyttävä elintarvikealan toiminta
- elintarvikkeiden alkutuotantopaikat
- elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita valmistavat ja markkinoivat toimijat

3.2.4 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Elintarvikehuoneiston on oltava viranomaisen hyväksymä tai rekisteröimä ennen toiminnan aloittamista. Kaupungineläinlääkäri tekee elintarvikealan laitoksen hyväksymisestä päätöksen. Hyväksymispäätös tehdään viimeistään 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Ilmoituksen käsittely tehdään mahdollisimman pian ilmoituksen saavuttua. Todistus ilmoituksen käsittelystä lähetetään ilmoituksen tekijälle.

3.2.5 Tarkastusten suunnittelu ja toteutus

Elintarvikevalvonnan tulee olla säännöllistä, yhdenvertaista ja avointa sekä riskeihin perustuvaa. Hyvinkään elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma perustuu Ruokaviraston ohjeeseen Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen (Ohje/versio: 1028/04.02.00.01/2022/5). Valvontakohteiden riskiluokitus tehdään kohteittain Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Riskiluokitukseen vaikuttavat toiminnan luonne ja laajuus. Riskiluokitus määrittää

elintarvikehuoneiston tarkastustiheyden. Elintarvikelain uudistus mahdollistaa myös toimijan luotettavuuden arvioinnin ja sen huomioimisen valvonnassa Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti.

Hyvinkäällä on oman riskinarvioinnin perusteella päätetty tarkastaa aina seuraavana vuonna sellaiset kohteet, jotka ovat edellisenä vuonna saaneet tarkastuksella C- tai D-arvosanan. Syynä tarkastaa nämä kohteet Ruokaviraston ohjeen asettamaa yleistä valvontatiheyttä useammin, on valvontahistorian huomioiminen riskiperusteisesti tarkastustiheydessä.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmallisten tarkastusten määrä on esitetty liitteessä 1. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta. Taulukossa esitettyjen tarkastusten lisäksi tehdään 2-4 elintarvikevalvonnan tarkastusta erilaisiin yleisötapahtumiin. Tarkastus voidaan harkinnan ja tarpeen mukaan tehdä myös virka-ajan ulkopuolella.

3.2.6 Oiva-järjestelmä

Valtakunnallinen valvontatietojen julkistamisjärjestelmä (Oiva) yhdenmukaistaa elintarvikevalvonnan käytäntöjä. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa heidän valintojensa tueksi.

Kuntien valvontaviranomaisten tekemät Oiva-tarkastukset ovat valvontasuunnitelman mukaisia, maksullisia tarkastuksia. Tarkastettavat kohdat on jaettu Oiva-arviointiohjeessa useaan asiakokonaisuuteen. Jokainen asiakokonaisuus tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa jokaisessa valvontakohteessa. Oiva-järjestelmän myötä seurantatarkastusten toteuttaminen on olennainen osa valvonnan vaikuttavuutta ja yhtenäisyyttä. Seurantatarkastukset on huomioitu valvontasuunnitelmassa ja niiden tekemistä varten suunniteltua tarkastusmäärää on lisätty 15 %. Tarkastuksesta laaditaan Vati-tietojärjestelmässä tarkastuskertomus sekä suppeampi Oiva-raportti, joka julkaistaan Oivan internetsivulla (www.oivahymy.fi) sekä yrityksissä sisäkäyntien yhteydessä.

Yksikössä yhdenmukaistetaan elintarvikevalvontaa kuukausittain pidettävissä elintarvikevalvonnan palaverissa. Myös valvontayksiköiden välistä yhdenmukaistamista tehdään osallistumalla pääkaupunkiseudun elintarvikevalvojien sekä laitosalvojen palaverihin.

3.2.7 Ensisaapumisvalvonta

Ensisaapumisvalvonnalla tarkoitetaan elintarvikevalvontaa, joka kohdistuu muista Euroopan Unionin jäsenmaista sekä Norjasta ja Sveitsistä Suomeen toimitettaviin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Ensisaapumisvalvontaa suoritetaan osana kuntien tekemää elintarvikevalvontaa (OIVA-valvonta). Valvonnan tarkoitus on turvata mainittujen elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää eläintautien leviäminen niiden välityksellä.

3.2.8 Näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontaprojektit

Elintarvikenäytteenotolla ja tutkimustulosten avulla pyritään selvittämään tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta sekä omavalvonnan toimivuutta. Näytteenotto on osa säännöllistä viranomaisvalvontaa. Elintarvikenäytteet otetaan ja tutkitaan Ruokaviraston ohjeen Elintarvikkeiden mikrobiologiset analyysit – Ohje valvontaviranomaisille (4094/04.02.00.01/2020/3) mukaisesti. Näytteet tutkitaan Vita Laboratoriot Oy:n laboratoriossa Helsingissä.

Valtakunnalliset valvontaprojektit

Vuonna 2023 Hyvinkään kaupungin elintarvikevalvonnalla on valmius osallistua soveltuviin Ruokaviraston koordinoimiin valvontahankkeisiin.

Omat valvontaprojektit

Hyvinkään kaupungin elintarvikevalvonnassa toteutetaan vuosittain 1-3 omaa projektia. Lisäksi voidaan osallistua 1-2 Uudenmaan alueen muiden kuntien kanssa yhteiseen projektiin. Projektit määritellään vuosittain esiin tulleiden valtakunnallisten ja paikallisten tarpeiden perusteella. Projektit pyritään määrittämään siten, että elintarvikealan toimijoiden eri toimialatyypit ovat vuorollaan projekteissa edustettuna; kauppa, ravintola, suurtaloudet, valmistuskeittiö, jakelukeittiö, kahvila, grillit/kioskit. Projektit raportoidaan kirjallisesti ja julkaistaan Hyvinkään kaupungin internet-sivuilla. Lisäksi niistä lähetetään tiedote paikallislehteen.

Vuonna 2023 Hyvinkään kaupungin elintarvikevalvonta toteuttaa omana valvontaprojektinaan myymälöiden paisto- ja maustekurkkupisteiden ottimien pintapuhtaustutkimuksen. Projekti on suunnitteluvaiheessa. Näytteet tutkitaan toimijoiden kustannuksella.

Olemme osallistuneet vuosittain soveltuvin osin Uudenmaan yhteisiin projekteihin. Tänä vuonna useampien yksiköiden laboratoriotoimintojen kilpailuttaminen on viivästyttänyt yhteisistä projekteista sopimista. Projektien näytteet tutkitaan toimijoiden kustannuksella. Vuoden 2023 alustavia aiheita ovat sushin (myymälät ja ravintolat) sekä lounasbuffettien kylmien salaattien ja salaattibuffettien tuotteiden hygieeninen laatu.

Muu näytteenotto

Eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevistä laitoksista ei oteta omavalvonnassa valvontanäytteinä vuonna 2023. Myöskään muita omavalvonnassa valvontanäytteitä ei oteta, vaan toimijat veloitetaan ottamaan omavalvontanäytteitä itse. Omavalvontanäytteiden ottamisesta on laadittu ohje toimijoille.

Terveysvaara- ja ruokamyrkytystutkimukset sekä kuluttajavalitustutkimukset eivät sisälly viranomaisen valvontanäytteenottosuunnitelmaan, sillä niiden määrää eikä niiden vaatimaa henkilöresurssia voi etukäteen suunnitella. Kyseiset tutkimukset ovat etusijalla näytteenotossa.

Yhteen näytteenottokertaan varataan keskimäärin kaksi tuntia, mikäli näytteenottoa ei yhdistetä tarkastuskäyntiin. Jos näyte otetaan tarkastuksen yhteydessä, kuluu näytteenottoon keskimäärin yksi tunti. Suunnitelman mukaiseen näytteenottoon on arvioitu resurssitarve vuodelle 2023 vähintään 7 htp (0,04 htv).

3.2.9 Elintarvikevalvonnan painopisteet vuonna 2023

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman painopisteet vuodelle 2023 otetaan huomioon Hyvinkään elintarvikevalvonnassa seuraavasti:

Valvontatulosten perusteella elintarviketurvallisuutta ja kuluttajien tiedonsaantia heikentävien asioiden painottaminen tarkastussuunnitelmassa

- Painopisteinä olevat Oiva-arviointirivit
  - **Lämpötilavalvonta** (Oiva-rivi 6.2 ja 6.4)
  - **Jäljitettävyys** (Oiva-rivi 16.1 ja 16.9)

- **Takaisinvedot** (Oiva-rivi 16.6)

- Petosten valvonnan ja torjuntavalmiuden kehittämisessä luonnonmukaisen tuotannon huomioiminen

Painopisteeksi valitut Oiva-arviointirivit tarkastetaan valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla muiden oiva-arviointirivien ohella aina, kun se kohdetyypin ja valvontahistorian perusteella on mielekästä. Tarkastajia osallistuu Ruokaviraston kohdennettuihin koulutuksiin Oiva-rivien arvioinneista ja tietoa jaetaan yksikön sisällä.

Luomuvalvonnasta kunnan elintarvikevalvonnan vastuulla on valvoa luomuelintarvikkeiden kaupanpitämistä vähittäismyynnissä. Oivarivi 12.5 Luomutuotteen aitous arvioidaan valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla muiden oiva-arviointirivien ohella vähittäismyynnin kohteissa.

Valvonnan toimenpiteiden loppuun saattaminen

- Toimenpiteet Oiva-arvioista C ja D

Suunnitelmallisella valvonnan toteutuksella varmistetaan jatkossakin, että C-arvioista tehdään edellytetty uusintatarkastus ja epäkohtien korjaantumisesta varmistutaan. Valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi noudatetaan Ruokaviraston ohjeistusta ryhtyä hallinnollisiin pakkokeinoihin toistuvista C- tai D-arvioista.

Kansallisiin valvontaohjelmiin osallistuminen

Kansallisten valvontaohjelmien näytteenottoon ja toimenpiteiden toteutukseen osallistutaan aktiivisesti resurssien puitteissa. Projekteihin osallistuminen arvioidaan tapauskohtaisesti.

3.2.10 Seurantaohjelmat

Kansallisten seurantaohjelmien näytteenottoon ja toimenpiteiden toteutukseen osallistutaan resurssien puitteissa, mikäli alueella on ohjelmaan sopivia kohteita ja Ruokavirastolta tai aluehallintovirastolta tulee valvontapyyntö.

3.2.11 Valvontakirjanpito

Valvontakirjanpito sisältää huoneistohyväksyntään ja ilmoituksen käsittelyyn liittyvät asiakirjat, tarkastuksista laadittavat tarkastuskertomukset, neuvotteluista pidettävät muistiot, viranomaisnäytteiden näytteenottotodistukset ja tutkimustulokset, arviointiraportit sekä viranomaisen muista toimenpiteistään kirjaamat asiat, esimerkiksi mahdollisten puheluiden ajankohdat ja niissä käsitellyt asiat.

Tarkastetut asiat kirjataan aina, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisikaan epäkohtia. Jos valvoja on antanut suullisen kehotuksen elintarvikemääräysten noudattamiseksi, epäkohta ja kehoitus kirjataan toimijalle annettavaan tarkastuskertomukseen. Lisäksi pidetään kirjaa sovitusta epäkohtien korjaamisaikataulusta sekä tehdään valvontakirjanpitoon merkinnät, kun toimija on toteuttanut vaaditut korjaustoimenpiteet.

Elintarvikehuoneiston valvoja säilyttää valvontakirjanpidon siten, että se voidaan antaa pyydettyä toisen valvontaviranomaisen tai auditoijan tarkastettavaksi. Tarvittaessa kopio valvontakirjanpidosta,

esimerkiksi tarkastuskertomus voidaan lähettää tiedoksi toiselle valvontaviranomaiselle. Valvontatiedot tallennetaan valtakunnalliseen VATI-valvontatietojärjestelmään.

3.2.12 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan elintarvikemääräyksiä ole riittäviä. Oiva-tarkastusten perusteella pakkokeinoihin ryhdytään, kun samasta arviointirivistä on annettu kahdesti C-arvio, eikä toimija ole korjannut epäkohtaa tai epäkohta vaarantaa elintarviketurvallisuuden niin, että annetaan D-arvio. Pakkokeinoja ovat mm. määräykset ja kiellot, seuraamusmaksu, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen.

Kaupungineläinlääkärille on delegoitu seuraavat pakkokeinot:

- § 55 Elintarvikesäännösten vastaisuuden korjaaminen;
- § 56 Kielto;
- § 57 Elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen;
- § 58 Haltuunotto;
- § 59 Elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös;
- § 67 Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Elintarviketarkastaja ja terveystarkastajat voivat antaa määräyksiä: § 55 Elintarvikesäännösten vastaisuuden korjaaminen. Ympäristölautakunta päättää uhkasakon asettamisesta. Pakkokeinojen käytössä noudatetaan Ruokaviraston opasta (3761/04.02.00.01/2020/3).

3.2.13 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden. Kunnan on selvitettävä alueellaan ilmenevät elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet. Tällaisia ovat ruokamyrkytykset ja muut elintarvikevälitteiset vaaratilanteet.

Vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta on ensisijaisesti elintarvikealan toimijalla. Kun toimija katsoo tai sillä on syytä epäillä, että sen maahantuoma, tuottama, jalostama, valmistama tai jakelema elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien määräysten mukainen, sen on käynnistettävä välittömästi menettelyt kyseisen elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta. Toimijan on lisäksi viivytyksettä ilmoitettava asiasta kunnan valvontaviranomaiselle. Jos toimija ei noudata velvollisuuttaan takaisinvedosta, ympäristöterveydenhuolto ryhtyy toimenpiteisiin elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta. Terveysvaaroista ilmoitetaan lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle.

Ruokamyrkytysepidemialla tarkoitetaan tapausta, jossa vähintään kaksi henkilöä on saanut oireiltaan samankaltaisen sairauden syötyään tai juotuaan samaa alkuperää olevaa ruokaa tai talousvettä, ja missä epidemiologisesti kyseinen ruoka tai vesi voidaan todeta sairauden lähteeksi.

Ruokamyrkytysepidemioiden selvittämistä varten ympäristölautakunta on nimennyt työryhmän, johon kuuluu:

- Terveystarkastuksen johtaja (varajäsen tartuntataudeista vastaava lääkäri)
- Tartuntatautien yhdyshenkilö
- 1 kaupungineläinlääkäri, joka toimii työryhmän puheenjohtajana
- Elintarvikevalvonnasta vastaava terveystarkastaja
- Talousveden laadun valvonnasta vastaava terveystarkastaja

- Hyvinkään veden tuotantopäällikkö

Selvitystyöryhmän tehtävänä on;

- 1) huolehtia, että epidemian selvittämiseksi vaadittavat epidemiologiset ja laboratoriotutkimukset tehdään;
- 2) huolehtia epidemian hallintaan tähtäävien toimenpiteiden yhteensovittamisesta;
- 3) vastata tiedonkulusta tutkimuksia tekevien viranomaisten ja laboratorioden välillä;
- 4) huolehtia tarvittaessa yhteydenpidosta sairaanhoitopiiriin, asiantuntijoihin ja viranomaisiin;
- 5) tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille;
- 6) tehdä säädetyt ilmoitukset viranomaisille
- 7) tehdä muut tarvittavat selvitykset.

Ruokamyrkytysepidemioiden epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään RYMY- ilmoitusjärjestelmään. Ruokamyrkytysepidemian selvittämisestä on erillinen toimintaohje. Vuonna 2022 Hyvinkäällä ei ole ollut ruokamyrkytykseksi todennettuja tapauksia. Talousarviossa on varattu määräraha ruokamyrkytysten selvittämiseen liittyvien näytteiden tutkimiseksi.

3.2.14 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Lisäksi arvioidaan voimavarojen riittävyys. Huomiota kiinnitetään myös seuraaviin asioihin:

- valvontaohjelman ulkopuolisten tarkastusten määrä
- yhteiseksi sovittujen elintarvikevalvontaprojektien toteutuminen
- saatujen tutkimustulosten arviointi
- tutkimustulosten perusteella toteutetut mahdolliset toimenpiteet
- Valtakunnallisten valvonnan painopistealueiden huomioiminen toiminnassa

Valvontatiedot raportoidaan keskitetyn VATI-järjestelmän kautta. Tarvittaessa lisätiedot raportoidaan Ruokaviraston määrämällä tavalla.

3.3 Terveydensuojelun valvonta

3.3.1 Terveydensuojelun valvonnan tarkoitus

Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulaissa päävastuu terveydensuojelun toteuttamisesta on säädetty kunnan tehtäväksi. Terveydensuojelun valvonnan tarkoitus on edistää ja valvoa alueellaan terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Hyvinkäällä terveydensuojeluviranomaisena toimii ympäristölautakunta.

3.3.2 Terveydensuojelun valvontasuunnitelman perusteet

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta. Lisäksi tavoitteena on valvonnan painopisteiden avulla turvata ihmisille terveellinen elinympäristö kohdistamalla rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Hyvinkään kaupungin terveydensuojelun valvontasuunnitelma sisältää ympäristöterveydenhuollon suorittaman terveydensuojelun valvonnan Hyvinkään alueella. Suunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön vaatimukset (terveydensuojelulaki 763/1994 § 6) sekä Valviran laatima valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

Valvonnan yleiset periaatteet on kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yleisessä osassa (luku 3.1). Tässä luvussa kuvataan terveydensuojelun valvontaan kuuluvia erityispiirteitä ja menettelyjä.

3.3.3 Tarkastusten sisällön määrittely

Terveydensuojelulain mukaisella tarkastuksella tarkoitetaan laadukasta, kattavaa, terveydensuojelulain mukaista valvontaa. Tarkastuksen tavoite on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintyminen eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joista terveyshaitta voi syntyä. Tarkastuksella voidaan tarvittaessa antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset määräykset ja ohjeet.

Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein mittauksia ja mahdollisesti näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Tarkastukseen voi sisältyä useiden vedenottamoiden tarkastuskäyntejä sekä esim. asiakirjatarkastuksia, kuten näytetulosten läpikäyntiä. Liitteessä 4. on kuvattu toimintatyypikohteittain tarkastuksen sisältöä.

Terveydensuojelulain useimmat valvontakohteet ovat luvan- tai ilmoituksenvaraisia, jolloin terveydensuojeluviranomainen käsittelee ilmoituksen tai tekee lupahakemusta koskevan päätöksen ennen kohteen tulemistä valvonnan piiriin. Osa kohteista tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan piiriin, jolloin tarkastuksessa kiinnitetään huomiota, toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen, tiettyihin olosuhdetekijöihin.

Osaa kohteista valvotaan ilmoituksen tekemisen jälkeen ainoastaan yhteydenottojen perusteella. Tällaiset yhteydenottojen perusteella tehtävät, yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä niiden taustalla on yleensä terveyshaittaepäily.

Terveystensuojelun tarkastuksen tarve voi syntyä myös epäiltäessä terveysvaaraa tai -haittaa kohteessa, joka ei ole terveystensuojeluviranomaisen valvontakohteena (esim. asunnontarkastus, jätehuollon epäkohta). Tällöin tarkastus painottuu todetun tai epäillyn epäkohdan terveydellisten vaikutusten arviointiin.

Tarkastuksesta kirjoitetaan aina pöytäkirja. Pöytäkirja lähetetään toimijalle. Se voidaan myös lähettää tiedoksi muille, joita asia koskee.

3.3.4 Valvontakohteiden riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheys

Terveystensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvontakohdetyypin tarkastustiheys. Tarkastustiheyden määrittely lähtee siitä oletuksesta, että kohde on jo toimiva ja sen toimintatavat tunnetaan. Uuden kohteen osalta tarvitaan usein lupa- tai ilmoitusprosessiin liittyvä tarkastus, jonka perusteella määrittyy myöhempi valvontatiheys. Poikkeuksena on lyhytaikainen ilmoitusvelvollinen toiminta, jolle ei tarvitse määrittellä myöhempää valvontaa.

Tämän valvontasuunnitelman tarkastustiheydet perustuvat kohdekohtaiseen riskinarviointiin tai riskinarvioinnin puuttuessa valtakunnalliseen tarkastustiheyteen. Valvontatarpeen arviointi tarkastetaan Valviran ohjeen avulla suunnittelukaudella. Terveystensuojelulain mukaiset valvontakohdetyypit ja niiden tarkastustiheydet riskiluokittain on esitetty liitteessä 2.

Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- altistavan tekijän vaarallisuus (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- toiminnanharjoittajan asenne ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- muut mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

3.3.5 Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan laskemisessa on otettu huomioon tarkastuksen tarkoitus, tarkastukseen valmistautuminen, tarkastukseen kuluva aika sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastuksiin käytettävät keskimääräiset ajat on esitetty kohdetyypeittäin liitteessä 2.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisten tarkastusten määrä kasvaa vuosi vuodelta ja lisäksi myös tarkastukseen johtamattomien tapausten selvittelyyn kuluu merkittävästi työaika. Tämä on otettu huomioon työjärjestelyin sijoittamalla uusi määräaikainen tarkastajan virka terveystensuojelun osaluuelle.

Näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontaprojektit

Terveysturvallisuuden valvonnassa tukeudutaan usein näytteenottoon ja näytteiden tutkimiseen laboratorioissa. Terveysturvallisuuslaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät osin varsin tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Näytteet tutkitaan sopimuslaboratorioissa (ks. kohta 2.8).

Talousvesi

Talousveden osalta laatuvaatimukset ja laatuvaatimukset sekä näytteenoton periaatteet on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Terveysturvallisuusviranomaisen on yhteistyössä Hyvinkään Veden kanssa laatinut talousveden valvontatutkimusohjelman, joka kattaa sekä Hyvinkään kaupungin vedenjakelualueelle että Takojan vedenjakelualueelle toimitettavan veden laadun valvonnan. Tässä ohjelmassa on viranomaisnäytteiden määrä ja laatu sekä näytteenottoajankohdat määritetty perustuen ohjelman valmistuessa voimassa olleeseen lainsäädäntöön, toimitettavan veden määrään sekä riskinarviointiin.

Kaupungin vedenjakelualueen jatkuvan valvonnan ja jaksottaisen seurannan näytteet otetaan veden laadun kannalta edustavista näytteenottopisteistä eri puolilta verkostoa. Lisäksi osa talousvesiasetuksen mukaisista muuttujista otetaan vedenottamoilta lähtevästä vedestä. Näytteet ottaa ympäristöterveydenhuollon tutkimusavustaja tai Hyvinkään Vesi.

Viranomaisvalvonnan ja talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan näytteistä tutkittavat parametrit on yksityiskohtaisesti määritelty valvontatutkimusohjelmassa.

Hyvinkäällä toimii Ritasjärven vesiosuuskunta, jolla on kolme vedenjakelualueita.

Terveysturvallisuusviranomaisen on yhteistyössä Ritasjärven vesiosuuskunnan kanssa laatinut talousveden valvontatutkimusohjelman, joka kattaa Ridasjärven, Ahdenkallion sekä Kaukas-Palopuron vedenjakelualueille toimitettavan veden laadun valvonnan. Tässä ohjelmassa on viranomaisnäytteiden määrä ja laatu sekä näytteenottoajankohdat määritetty perustuen ohjelman valmistuessa voimassa olleeseen lainsäädäntöön, toimitettavan veden määrään sekä riskinarviointiin.

Lisäksi Hyvinkäällä on kaivoja, joiden veden laatua seurataan säännöllisesti, koska kaivovettä käytetään osana julkista tai kaupallista toimintaa.

Uimavesi

Uimavesien osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritetty seuraavissa säädöksissä:

- STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista.
- STM asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta

Hyvinkään kaupungin sivistystoimi / kulttuuri- ja vapaa-aika on laatinut yhteistyössä terveysturvallisuusviranomaisen kanssa Sveitsin uimalan valvontatutkimusohjelman. Se sisältää yksityiskohtaisen näytteenottosuunnitelman, jota tarkastetaan vuosittain. Näytteenoton suorittaa terveysturvallisuusviranomaisen kouluttama laitospäällikö. Tulokset varmistetaan ympäristöterveydenhuollon tutkimusavustajan säännöllisesti ottamalla rinnakkaisnäytteillä.

Muilla yleisessä käytössä olevilla uima-altaille on myös laadittu valvontatutkimusohjelmat, jotka on hyväksynyt terveydensuojeluviranomainen. Näytteet ottaa ympäristöterveydenhuollon tutkimusavustaja.

Hyvinkään alueella on yksi EU-uimaranta, Usmin uimaranta, jolle on laadittu uimarantaprofiili. Lisäksi on mm. leirikeskusten yhteydessä olevia rantoja, joiden kävijämäärät eivät yllä EU-rannan tasolle. Uimavesinäytteenottoa varten laaditaan vuosittain seurantakalenteri.

Muu näytteenotto

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto kohdistetaan valvontakohteen siivoustoiminnan ja omavalvonnan tehokkuuden tarkistamiseen pintapuhtausnäyttein. Pintapuhtausnäytteitä otetaan vuosittain uima-allastiloista ja niiden oheistiloista sekä tarvittaessa (esim. asiakasvalitusten perusteella tai kun muuten havaitaan puutteita) kauneushoitoloiden ja muiden ihonkäsittelyhuoneistojen (välineet, tekstiilit) tarkastusten yhteydessä.

Tutkimustulosten raportointi

Valvontatiedot raportoidaan valtakunnallisen VATI-järjestelmän kautta. Oma valvontaprojekti raportoidaan kirjallisesti ja julkaistaan Hyvinkään kaupungin internet -sivuilla. Lisäksi siitä lähetetään tiedote paikallislehteen.

3.3.6 Terveydensuojelun painopisteet vuosina 2020–2024

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Painopistealueet huomioidaan Hyvinkään terveydensuojelun valvonnassa seuraavasti:

Omavalvonnan tukeminen

Toimijoiden tukeminen omavalvontasuunnitelmien laatimisen osalta on aloitettu jo vuonna 2019. Toimijoita on mm. ohjeistettu kirjeitse omavalvontasuunnitelmavelvoitteesta. Valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla omavalvontasuunnitelma käydään läpi ja toimijoita ohjeistetaan sekä tuetaan riskien tunnistamisessa.

Valvontayksikön vesihuollon häiriötilannesuunnitelman kehittäminen

Talousvettä toimittavien laitosten kanssa on laadittu riskienhallintasuunnitelmat (WSP), joiden toteutumista arvioidaan valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla.

Hyvinkään ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma on sovitettu yhteen alueen vesihuoltolaitosten varautumissuunnitelmien kanssa.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Hyvinkäällä on tehty työtä elinympäristöterveyden kehittämiseksi ja yhteistyön parantamiseksi jo aiemmilla valvontajaksoilla. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö terveydensuojelussa on lisääntynyt ja tapaukset ovat monimutkaistuneet. Tämä edellyttää hyviä yhteistyökäytäntöjä, riittävää henkilöstöresurssia sekä jatkuvaa kouluttautumista.

Ympäristöterveydenhuolto antaa lausuntoja ympäristö- ja rakennuslupapäätöksiin. Sidosryhmäyhteistyötä kehitetään eteenpäin rakennusvalvonnan kanssa ja pyydetessä annetaan lausunto kaavapäätöksiin. Tapausten selvittämisessä on yhteistyötä rakennusvalvonnan kanssa tiivistetty.

Ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä on edistetty jo ennen valvontaohjelmakautta. Terveystarkastajat eivät enää tee sisäilmamittauksia.

Kouluissa on tehty moniammatillisia yhteistarkastuksia usean vuoden ajan. Yhteistarkastuksia tehdään muiden tarkastukseen osallistuvien tahojen resurssien puitteissa.

Kaupungin omistamien ja vuokraamien kiinteistöjen sisäilmastoasioiden selvittämiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi on v. 2008 nimetty moniammatillinen sisäilmatyöryhmä. Työryhmässä hyödynnetään eri ammattiryhmien osaamista sisäilmaongelman tunnistamiseksi sekä selvitys- ja korjaustoimenpiteiden seuraamiseksi ja arvioimiseksi. Sisäilmatyöryhmä kokoontuu noin 3-4 kertaa vuodessa. Lisäksi työryhmän jäsenistä muodostuva tiimi tekee haittailmoitusten perusteella kohdekäyntejä. Terveystarkastaja on toiminut työryhmässä alusta lähtien.

3.3.7 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään terveydensuojeluvalvonnassa silloin, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin terveyshaittojen poistamiseksi tai ehkäisemiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka.

Kaupungineläinlääkärille on delegoitu terveydensuojelua koskevat määräykset. Ympäristölautakunta päättää uhkasakon asettamisesta. Pakkokeinojen käytössä noudatetaan Valviran ohjeita.

3.3.8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä valvontakohtetyypeittäin ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Lisäksi arvioidaan painopistealueiden huomioiminen ja voimavarojen riittävyys. Valvontatiedot raportoidaan valtakunnallisen VATI-järjestelmän kautta.

3.4 Tupakkalain ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta

3.4.1 Valvonnan tarkoitus

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on muuttunut tupakkalain muutosten myötä. Ulkotupakointikiellot ovat laajentuneet koskemaan myös leikkikenttiä, alle 18-vuotiaille tarkoitettujen lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueita sekä yleisiä uimarantoja.

Nyt voimassa olevassa tupakkalaissa (549/2016) säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle. Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Valvonnan yhtenä painopisteenä on pyrkimys estää alaikäisten tupakan saatavuutta.

Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät

Kunta valvoo alueellaan (549/2016 § 8):

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Hyvinkäällä tupakkalain valvonnasta vastaa ympäristölautakunta, joka on delegoinut valvontaa ja tarkastuksia koskevan toimivallan kaupungineläinlääkärille ja tarkastuksia koskevan toimivallan myös elintarviketarkastajalle ja terveystarkastajille.

Myös lääkelaissa (395/1987) on nimetty tehtävä kunnan vastuulle. Kunta myöntää lääkelain mukaiset vähittäismyyntiluvat nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiin kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä. Kunta valvoo, että nikotiinikorvausvalmisteiden myynnissä noudatetaan lääkelain nojalla annettuja määräyksiä.

3.4.2 Valvonnan painopisteet 2023

Valvontasuunnitelmaa tehtäessä on otettu huomioon Valviran laatima valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma sekä aluehallintoviraston antamat ohjeet tähän liittyen. Valvontasuunnitelmassa tullaan ottamaan lisäksi huomioon uuden tupakkalain aiheuttamat muutokset. Painopistealueiden alle on kuvattu, miten ne huomioidaan Hyvinkään tupakkalain valvonnassa.

Valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteitä ovat:

- Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö

Vähittäismyynnin valvonnassa kiinnitetään huomiota turvaominaisuuksiin. Tarkastuksilla tarkastetaan vähintään yhden pakkauksen turvaominaisuus-, terveysvaroitus- ja jäljitettävyyserkintöjen vaatimustenmukaisuus. Vähittäismyyntipakkauksista, joiden säännöstenmukaisuudesta herää epäily, ollaan välittömästi yhteydessä Valviraan. Lainsäädännön vastaisen tuotteen myynti estetään.

- Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa

Valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla tarkastetaan toimijan laatima omavalvontasuunnitelma. Toimijoita ohjeistetaan omavalvonnan sisältövaatimuksista sekä sen toteuttamisesta. Erityisesti kiinnitetään huomiota omavalvonnan perehdytyskirjanpitoon.

Kaupungineläinlääkäri kuuluu kaupunginjohtajan asettamaan hyvinvointiryhmään, jossa on mahdollisuus tiedonvaihtoon ja yhteistyökuvioiden luomiseen kaupungin eri tahojen ja järjestöjen asiantuntijoiden, mukaan lukien ehkäisevän päihdetyön, kanssa.

3.4.3 Tarkastusten sisällön määrittely

Tupakan ja nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikan tarkastus

Tarkastuksen sisältö on yleisellä tasolla määritelty aiemmin tässä valvontasuunnitelmassa. Tupakkalain mukaisissa tarkastuksissa käytetään apuna Valviran laatimaa tarkastuslomaketta. Tarkastettavia asioita ovat muun muassa seuraavat:

- myynnissä olevat tuoteriikot, tuotteiden sijoittaminen myyntipisteessä ja myyntipisteiden lukumäärä
- myyntipisteen jatkuva valvonta koko ostotilanteen ajan (valinta, maksaminen, vastaanottaminen)
- esillä pidettävä myyntilupa ja myyntikieltoilmoitus asiakkaiden hyvin havaittavissa jokaisessa myyntipisteessä
- omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät kirjaukset
- myyntiin liittyvien ikärajojen noudattaminen
- esilläpito- ja markkinointikieltoihin liittyvät asiat
- vähittäismyyntipakkaukset ja niiden merkinnät. Erityishuomiota kiinnitetään jäljitettävyyttä ja turvaominaisuuksiin
- onko myynnissä kiellettyjä tuotteita (suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, purutupakkaa, nenänuuskaa tai nikotiininesettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 mg/ml)

Tarkastuksissa valvotaan samalla nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä, jolloin kiinnitetään huomiota ostotilanteen valvontaan, tuotteiden sijoitteluun ja säilytykseen.

Tarkastus ravintoloissa, joissa on erillinen tupakointitila

Tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta ovat tupakkalain mukaisesti asetettujen vaatimusten mukaiset.

Tarkastus ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa

Mikäli ulkoalueella järjestettävään tapahtumaan tehdään tarkastus terveydensuojeluviranomaisen toimesta, tarkastuksella tarkastetaan myös se, että tupakkalain mukaisista tupakointikieltoista noudatetaan tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa.

3.4.4 Tarkastuksella käytettävät menetelmät ja mahdollinen näytteenotto

Tupakkalain myynnin ja mainonnan valvontaan ei yleensä liity näytteenottoa. Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Savua on ilmassa, jos savua on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savuttomuustarkastusta koskeva tarkastuskäynti voidaan ensisijaisesti tehdä päivällä normaalina virka-aikana, ellei kysymyksessä ole ilta- tai yöravintola. Tupakansavun kulkeutumista voidaan selvittää myös esim. merkisavututkimuksella.

Harkinnan mukaan voidaan mahdollisissa epäselvissä ja riitatilanteissa ottaa kertaluontoinen lyhyt ilmanäyte näytekeraimella. Ilman savupitoisuuden mittausta aktiivikeräyksenä vaatii perehtyneisyyttä näytteenottoon ja keräimen hankkimista tarkastukselle etukäteen esim. Työterveyslaitokselta. Tähän turvaututaan vain poikkeustapauksissa.

Koska tupakkavalvonnassa ei tehdä suunnitelmallista näytteenottoa, ei ole määritelty laboratorioita, joihin valvonta tukeutuu.

3.4.5 Tarkastuskohteiden tarkastustiheys

Tupakkalain säännöllistä valvontaa tehdään pääsääntöisesti osana kohteeseen tehtävää muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Samassa yhteydessä valvotaan lääkelakiin perustuen nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä ja selvitetään, myydäänkö kohteessa lainvastaisesti savuttomia tupakkatuotteita. Jos myyntiä havaitaan, toiminta kielletään (tupakkalaki § 96) ja tupakkatuotteiden myyntilupa voidaan peruuttaa määräajaksi (tupakkalaki § 97). Asiasta ilmoitetaan Valviraan ja poliisille (tupakkalaki § 87, 109).

Vähittäismyyntipaikkoihin tehdään tarkastus valvontaohjelman tarkastustiheyden mukaisesti joka toinen vuosi. Hyvinkäällä on yksi lähes yksinomaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita myyvä erikoisliike, joka tarkastetaan vuonna 2023. Suunnitelmallisten tarkastusten määrä vuonna 2023 on 19 tarkastusta. Tarkastuksen kesto on 2 tuntia, joten yhteensä valvontaan kuluu aikaa n. 5,0 htp.

Nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikkoja on Hyvinkäällä 20. Tarkastukset tehdään tupakan vähittäismyyntitarkastusten yhteydessä. Vuonna 2023 suunnitellaan tehtäväksi 10 nikotiinivalmisteiden myyntipaikan tarkastusta, joten yhteensä valvontaan kuluu aikaa n. 1,5 htp.

Ravintoloihin, joissa on tupakointitila, tehdään tarkastus valvontaohjelman tarkastustiheyden mukaisesti joka kolmas vuosi. Vuonna 2023 suunnitelmallisten tarkastusten määrä on kaksi tarkastusta. Tarkastuksen kesto on 2 tuntia, joten yhteensä valvontaan kuluu n. 0,5 htp.

Yhteensä suunnitelmalliseen tupakka- ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvontaan vuonna 2023 arvioidaan kuluvan 7,0 htp.

Suunnitelman ulkopuolista tupakkavalvontaa ovat mm. tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupien valmistelu ja lupien lopetukset sekä tupakkavalvonnan seurantatarkastukset, valitustarkastukset, neuvonta, toiminnan kehittäminen ja raportointi.

Tupakan myynnin valvonnasta peritään vuosimaksu kaikilta niiltä kohteilta, joilla on vähittäismyyntilupa. Vuosimaksut kattavat kaikki tupakkavalvonnasta aiheutuvat kustannukset eikä tarkastuksista peritä erillisiä maksuja. Nikotiinikorvausvalmisteiden valvonnasta peritään ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen myyntipaikkakohtainen maksu.

3.4.6 Tupakointikiellot asuntoyhteisöissä

Tupakkalain mukaan asuntoyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa ei saa tupakoida. Asuntoyhteisö saa itse kieltää tupakoinnin hallitsemisessaan yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määrittämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa

tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikieltoa koskeva hakemus voi kohdistua yhteen tai useampaan parvekkeeseen tai tilaan ja tilat on yksilöitävä hakemuksessa. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä. Asuintilan haltijalle tulee ennen kiellon määräämistä varata mahdollisuus estää savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään. Tupakointikielto ei tässä tapauksessa koske sähkösavukkeen käyttöä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on ollut mahdollista 1.1.2017 alkaen. Savun kulkeutuminen riittää kiellon määräämiseen eikä terveyshaittaa tarvitse osoittaa, toisin kuin terveydensuojelulain mukaisessa menettelyssä. Terveydensuojelulain soveltaminen on kuitenkin edelleen mahdollista yksittäistapauksissa. Asuntoihin ja muihin oleskelutiloihin tulevan tupakansavun haittoihin puututaan vain kirjallisen vireille tulon kautta.

3.4.7 Henkilöstöresurssit

Tupakkalain tarkoittamiin viranomaistehtäviin on varattu vuodelle 2023 yhteensä 0,15 henkilötyövuotta (htv) eli 33 henkilötyöpäivää (htp). Henkilöstöresurssit jaetaan seuraavasti:

- Suunnitelmallinen valvonta 0,04 htv (7 htp)
- Lupakäsittely, asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely, neuvonta, mahdolliset pakkokeinot, toiminnan kehittäminen ja raportointi 0,11 htv (26 htp)

3.4.8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä valvontakohtetyypeittäin ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Lisäksi arvioidaan painopistealueiden huomioiminen ja voimavarojen riittävyys. Valvontatiedot raportoidaan valtakunnallisen VATI-järjestelmän kautta.

4. Eläinlääkintähuolto

4.1 Johdanto

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:ssä säädetään, että kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä laissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Suunnitelmassa on otettu huomioon Ruokaviraston laatima Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman päivitys vuodelle 2023.

4.2 Toimintaympäristö

Hyvinkäällä eläinlääkäripalvelujen tarpeen pääpaino on lemmikkieläinten hoidossa. Tulevaisuudessa tarve kasvaa edelleen lemmikkieläinharrastuksen kasvun myötä. Hyvinkäällä arvioidaan olevan n. 5800 lemmikkieläintä.

Kaupungin alueella on neljä lypsykarjaa. Karjojen määrän vähennyttyä on karjojen eläinmäärä kasvanut, joten nautapraktiikan tarve alueella säilyy. Hevostalous ja harrastehevosten pito ovat kasvussa. Suuret ratsastustallit ovat keskittyneet Hyyppärän alueelle hevossairaalan läheisyyteen noin 5 km kaupungin keskustasta. Pieniä hevostalleja on eri puolilla haja-asutusalueita.

Eläinlääkäripalvelut tuotetaan pääosin oman kunnaneläinlääkärin toimesta. Päivystysaikaan eläinlääkäripalvelut ostetaan Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan Saaren eläinklinikalta. Viranomaisvalvonnasta vastaa ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri.

Eläinsuojelulain (247/1996) 15 § mukaisen löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä on sopimus koirien osalta Eläinten Auttajat Ry:n kanssa. Hyvinkään Eläinsuojeluyhdistys ry:n kanssa on vastaava sopimus kissojen ja muiden pieneläinten, pois lukien, koirien osalta.

4.3 Voimavarat

4.3.1 Henkilöresurssit, vastuualueet ja työnjako

Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus on liitteessä 3. Kartoituksen mukaan eläinlääkintähuollolle on Hyvinkäällä riittävät resurssit.

Eläinlääkintähuollon johtajana toimii I kaupungineläinlääkäri. I kaupungineläinlääkäri toimii toisena valvontaeläinlääkärin sijaisena. I kaupungineläinlääkärin sijaisena toimii elintarviketarkastaja.

II kaupungineläinlääkäri vastaa käytännön eläinlääkintähuollosta. II kaupungineläinlääkärille palkataan poissaolojen ajaksi sijainen. Sijaisen palkkakulut on huomioitu budjetissa. Myös II kaupungineläinlääkäri toimii tarvittaessa valvontaeläinlääkärin sijaisena.

Hyvinkäällä toimii valvontaeläinlääkäri 50 % virassa. Valvontaeläinlääkärin palkka- ja muut kustannukset korvataan valtion puolesta. Kulut, joita ei valtion puolesta korvata, maksaa Hyvinkään kaupunki. Valvontaeläinlääkärin tehtäviin kuuluvat eläinten hyvinvointi- ja eläintautilvonta.

4.3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Henkilöstöä rekrytoitaessa kuvataan hakuilmoituksessa pätevyysvaatimukset tarkasti ja virkaan/tehtävään valittaessa tarkastetaan henkilön todistukset pätevyyden varmistamiseksi. Samalla varmistetaan, että valittavalla henkilöllä on riittävästi hallinnollista kokemusta tehtävään. Sijaisia palkattaessa varmistetaan eläinlääkäreiden julkisesta tietopalvelusta, että henkilö on oikeutettu harjoittamaan eläinlääkärin ammattia Suomessa.

Eläinlääkäreille kuuluvia työtehtäviä ei ole tarvetta antaa muille kuin eläinlääkäreille, koska eläinlääkintähuollolle on varattu riittävät resurssit. Asia on huomioitu tehtävien jaossa.

I kaupungineläinlääkäri osallistuu vuosittain eläinlääkärihygieenikkojen yhdistyksen koulutuspäiville (2 päivää). Lisäksi hän osallistuu Ruokaviraston ja aluehallintoviraston järjestämiin koulutus-, neuvottelu- ja työnohjauspäiviin (2-4 päivää), yksityisen sektorin järjestämiin koulutuksiin (2 päivää) sekä eläinlääkäripäiville (2 päivää).

II kaupungineläinlääkäri osallistuu vuosittain Suomen eläinlääkäripraktikkojen koulutuspäiville (2 päivää). Lisäksi hän osallistuu Ruokaviraston ja aluehallintoviraston järjestämiin koulutus-, neuvottelu- ja työnohjauspäiviin (1-3 päivää), yksityisen sektorin järjestämiin koulutuksiin (0-2 päivää) sekä eläinlääkäripäiville (2 päivää).

Valvontaeläinlääkäri osallistuu vuosittain aluehallintoviraston ja Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin eläinsuojelu- ja eläintautiasioissa (1-4 päivää). Lisäksi hän osallistuu muihin koulutuksiin (0-3 päivää) sekä eläinlääkäripäiville (1-2 päivää).

Kaikki eläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston järjestämiin kunnaneläinlääkärien neuvottelupäiviin 1-2 kertaa vuodessa.

4.4 Tietojärjestelmät

Hyvinkäällä eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnassa tiedot tallennetaan salattuihin tiedostokansioihin ja arkistoidaan paperisena. Poikkeuksellinen tilanne johtuu muun ympäristöterveydenhuollon siirtymisestä valtiolliseen tietojärjestelmään. Ruokavirastossa on kehitteillä valtiollinen eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä, joka tulee valvontaeläinlääkärien käyttöön eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan järjestelmänä lähivuosina. Valvontaeläinlääkäriillä on käyttöoikeudet ELVI-järjestelmään. Eläintautitapausten ja -epidemioiden hallinnan järjestelmä on otettu käyttöön 1.2.2021. Tunnistamisen ja rekisteröinnin siirtokieltojen hallinta otettiin käyttöön 1.1.2022. ELTEssä oleva mikrobilääkkeiden käyttötiedon keruun osio on otettu käyttöön 1.4.2022. Myöhemmin tulossa on osioita eläinten lääkitsemisen valvonnan tarpeisiin. Kunnaneläinlääkäreiden tekemää eläinten hyvinvoinnin valvontaa tukevan osion on suunniteltu tulevan käyttöön vuoteen 2023 mennessä. Kuljetukseen liittyvien lupien ja todistusten sekä eläinten hyvinvointilain mukaisten lupien käsittelytoiminnallisuuksien osalta käyttöönotto tapahtuu samoin vuoteen 2023 mennessä.

TRACES ja TRACES-NT ovat järjestelmiä elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi niin EU-maiden välisessä sisämarkkinakaupassa (TRACES) kuin tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista (TRACES -NT). Molemmilla kaupungineläinlääkäreillä ja valvontaeläinlääkäriillä on tunnukset järjestelmiin. Järjestelmiin kirjataan vientitarkastukset ja se on apuväline tuontitarkastuksilla.

Kartturi-sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Valvontaeläinlääkäriillä on tunnukset sovellukseen.

Eläintenpitäjärekisteri on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Kunnan maaseutuviranomaisten käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään kaikki hevos-, lammas-, nauta-, sika- sekä vuohieläinten pitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjan pitäjät, mehiläisten ja kimalaisten pitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläinten pitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat merkintätunnukset. Eläintenpitäjärekisteriä käyttävät Ruokavirasto, läänin- ja kunnaneläinlääkärit, ELY-keskukset sekä kunnan maaseutuviranomaiset. Sähköinen asiointipalvelu on otettu käyttöön vuonna 2021. Valvontaeläinlääkärillä on tunnukset eläintenpitäjärekisteriin. Valvontaeläinlääkäri voi pyytää tietoja myös maaseutusihteeriltä.

Valvonnan viranomaisestranel eli Pikantti on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Ruokaviraston toimialan viranomaisten välistä viestintää. Valvontaeläinlääkärillä ja I kaupungineläinlääkärillä on oikeudet Pikanttiin.

Nasevaan (nauttilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä) ja Sikavaan (sikaloiden terveysluokitusrekisteri) on tunnukset II kaupungineläinlääkärillä. Valvontaeläinlääkärillä ja I kaupungineläinlääkärillä on tunnukset Kanavaan (internet-selaimella käytettävä tietojärjestelmä, johon kootaan Siipikarjaliiton salmonellanäytepalvelun asiakkaiden siipikarjaparvia koskeva salmonellavalvontatieto). II kaupungineläinlääkärin praktiikkaohjelma on KliniQ.

4.5 Yhteistyö ja viestintä

Eläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston järjestämiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin useita kertoja vuodessa. Lisäksi pidetään yhteyttä aluehallintovirastoon tarvittaessa sähköpostilla ja puhelimitse. Jokaisella viranhaltijalla on käytössään ajantasaiset vastuuhenkilöiden yhteystiedot.

Päävastuu viestinnästä ja tiedottamisesta on I kaupungineläinlääkärillä. Ympäristöterveydenhuoltoon tulee usein yhteydenottoja paikallislehdestä ja lehteen lähetetään tarvittaessa tiedotteita. I kaupungineläinlääkäri vastaa myös tiedonkulusta eläinlääkintähuollon ja muun ympäristöterveydenhuollon välillä. Eläinlääkärit kokoontuvat n. kerran kuussa eläinlääkäripalaveriin, josta laaditaan muistio.

Valvontaeläinlääkäri osallistuu yksi - kaksi kertaa vuodessa järjestettävään Uudenmaan valvontaeläinlääkärityöryhmän kokoukseen, kerran vuodessa Itä-Uudenmaan poliisin järjestämään yhteistyöpalaveriin sekä vuosittaiseen valtakunnalliseen Ruokaviraston järjestämään eläinsuojelupäivään. Lisäksi valvontaeläinlääkäri on yhteydessä paikalliseen löytöeläintaloon. Valvontaeläinlääkärin yhteystiedot löytyvät Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon internet-sivuilta. Eläinsuojeluyhdistys ja eläinsuojeluvalvojat ovat myös saaneet yhteystiedot ja välittävät eläinsuojeluilmoituksia tarpeen mukaan viranomaisille.

Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon kotisivuilla ilmoitetaan eläinsuojeluun ja eläintauteihin liittyvistä ajankohtaisista asioista. Tarvittaessa ajankohtaisista asioista annetaan lehdistötiedote.

Viestinnästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.6 ja häiriötilanteisiin varautumisesta kohdassa 5. Valvontaeläinlääkäri toimii yhteistyössä Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Ruokaviraston, poliisin ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa.

4.6 Maksut

Hyvinkäällä ei ole käytössä eläinlääkäripalvelujen subventointia. Klinikkamaksu otettiin käyttöön 1.8.2020. Ympäristölautakunta on vahvistanut keskitetystä yhteydenottopalvelusta perittävien maksujen sekä klinikkamaksun suuruudet. Klinikkamaksun suuruus tarkastetaan vuosittain. 1.1.2023 alkaen maksun suuruus on 15 e (sis. alv 24 %).

4.7 Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilainsäädännössä, eläinsuojelulainsäädännössä eläinten merkitsemis- ja rekisteröintilainsäädännössä, eläinten tuonti- ja vientivaatimuksissa, eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä.

Valvonnan suuntaamisessa pyritään riskiperusteisuuteen ottaen kuitenkin huomioon säädösten edellyttämät vaatimukset. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana. Tarvittaessa suoritetaan jälkivalvontaa uusintatarkastuksin. Valvontaeläinlääkäri toteuttaa sekä ennalta suunniteltua valvontaa (terveysvalvontaohjelmat, ilmoitusvelvollinen toiminta) että epäilyyn perustuvaa valvontaa.

4.8 Eläinten terveyden valvonta

4.8.1 Eläintautivalmius

Valvontaeläinlääkäri huolehtii tautivalvonnan näytteenotosta ja muista mahdollisista toimenpiteistä tulosten selvitystä. Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös terveysvalvontaohjelmien mukaisesta näytteenotosta, mikäli alueella on ohjelmiin kuuluvia tiloja. II kaupungineläinlääkäri osallistuu valvontaan ilmoittamalla havaitsemistaan epäkohdista/epäilyistä valvontaeläinlääkärille.

Valvontaeläinlääkäriin poissa ollessa II kaupungineläinlääkäri on vastuussa asian hoitamisesta ja hän ottaa yhteyttä läänineläinlääkäriin ja I kaupungineläinlääkäriin. Valvontaeläinlääkäri hoitaa tarttuvien eläintautien epäilyt sekä tautitapaukset aluehallintoviraston sekä Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti ja tarvittaessa I ja II kaupungineläinlääkärien avustuksella.

4.8.2 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Mikäli II kaupungineläinlääkäri työssään huomaa oireita tai tuotannon muutoksia, jotka viittaavat tarttuvan eläintaudin mahdollisuuteen, hän ottaa yhteyttä valvontaeläinlääkäriin ja läänineläinlääkäriin. Valvontaeläinlääkäri hoitaa tarttuvien eläintautien epäilyt sekä tautitapaukset aluehallintoviraston sekä Ruokaviraston ohjeistuksen ja määräysten mukaisesti.

4.8.3 Eläintautien ilmoittaminen

II kaupungineläinlääkäri toimittaa kuukausiyhteenvedon aluehallintovirastoon seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä. Zoonooseista ilmoitetaan terveydenhuollon johtajalle tai tartuntataudeista vastaavalle lääkärille. Mikäli heitä ei tavoiteta, ilmoitus tehdään tartuntatautien yhdyshenkilölle.

4.8.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkkailu

Terveystarkkailuun liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkkailusta. Hyvinkäällä on neljä tilaa, jotka kuuluvat siipikarjan salmonellatarkkailuohjelmaan.

Pitopaikkojen on erikseen liitettävä vapaaehtoiseen terveystarkkailuun aluehallintovirastolle lähettämällä ilmoituksella. Tarkkailu- ja näytteenotot ohjelmaan liittyen. Tarkkailu- ja näytteenotot suorittaa terveystarkkailu myös aluehallintoviraston määräysten mukaisesti. Tällä hetkellä Hyvinkään alueella ei ole tiloja vapaaehtoisessa terveystarkkailussa.

4.8.5 Muu eläintautitarkkailu

Ruokavirasto pyytää vuosittain seuranta- ja näytteenottojen ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Ruokavirasto lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydettyjä seuranta- ja näytteenottoja otetaan muun muassa lintuinfluenssan varalta tiloilta ja teurastamoista. Tarkkailu- ja näytteenotto vastaa tautiseurannan edellyttämästä näytteenotosta, tietojen tallentamisesta ja tietojen toimittamisesta aluehallintovirastolle.

4.9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES- ja TRACES-NT -järjestelmän avulla ja määrää kunnaneläinlääkärin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Jos epäillään Hyvinkäällä olevan laittomasti tuotuja eriä, tarkkailu- ja näytteenotto tekee tarkastuksen. Mikäli tuonnin ehdot eivät täyty, aluehallintovirasto tekee asiaan liittyvät hallintopäätökset. Sisämarkkinavientiin liittyvät eläinten vientitarkastukset ja vientitodistukset suorittaa II kaupungineläinlääkäri tai tarkkailu- ja näytteenottoeläinlääkäri.

4.10 Tuonti EU:n ulkopuolelta

Mikäli aluehallintovirasto ilmoittaa kunnalle, että sinne saapuvassa tuote-erässä tai eläimessä epäillään eläintautiriskiä tai laittomaa tuontia, tarvittavat toimenpiteet hoitaa tarkkailu- ja näytteenottoeläinlääkäri. Asiassa noudatetaan aluehallintoviraston ja Ruokaviraston ohjeita.

4.11 Eläinten hyvinvoinnin tarkkailu

Voimassa olevan eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvoo pääasiallisesti tarkkailu- ja näytteenottoeläinlääkäri. Myös kaupungineläinlääkärit, terveystarkkailijat sekä poliisi osallistuvat tarkkailuun. Lainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksin. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelusääntöjä on rikottu, viranomaisryhmä ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin. Jos eläinsuojelulakia on rikottu, toimitetaan tarkastuskertomus- ja päätösasiakirjat tiedoksi poliisille. Eläinsuojelutarkastuksista tehdään pöytäkirja, jonka kopiot toimitetaan myös aluehallintovirastoon. Annettuja määräyksiä valvotaan uusintatarkastuksin.

Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, eläinsuojeluviranomaisryhmä voi ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tässä tarkoituksessa eläimelle voidaan hankkia hoitoa muualta tai hoitaja taikka rehua tai muita eläimen hyvinvoinnin kannalta ehdottoman välttämättömiä aineita

taikka, jos se ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, eläin voidaan lopettaa tai toimittaa teurastettavaksi taikka myydä huutokaupalla tai käyvästä hinnasta muuten.

4.11.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Eläinten hyvinvoinnin valvonta painottuu epäilyyn perustuviin eläinsuojelutarkastuksiin. Epäilyyn perustuvat tarkastukset voidaan tehdä kunnaneläinlääkäreiden tai muiden eläinlääkäreiden, paikallisen eläinsuojeluvalvojan tai tavallisen kansalaisen ilmoituksen perusteella. Hyvinkään alueella tehdään noin 40-70 tarkastusta vuodessa. Valvontaeläinlääkäri on vastuussa tarkastusten tekemisestä, sillä hän ei ole asiakassuhteessa tarkastettaviin.

4.11.2 Luvan- tai ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläintenpidon kohteet ovat riskiluokiteltu Ruokaviraston ohjeistuksen mukaan. Toiminta tarkastetaan riskinarvioinnin perusteella 1-5 vuoden välein. Hyvinkään alueella ilmoituksenvaraisia kohteita on noin 35.

4.12 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Alueella ei ole sivutuotteita käsitteleviä laitoksia. Alueella toimii kaksi liha-alan laitosta, yksi kala-alanlaitos ja yksi kananmunapakkaamo, joissa syntyy ja tilapäisesti varastoidaan sivutuotteita. Laitosten ja myymälöiden valvonnan yhteydessä tarkastetaan omavalvontasuunnitelmasta, että sivutuotteiden hävittäminen tapahtuu määräysten mukaisesti. Mikäli laiminlyöntejä havaitaan, lievissä tapauksissa annetaan ohjeita ja kehoitus asian korjaamiseksi määräajassa. Tarvittaessa ryhdytään hallinnollisiin pakkotoimiin.

Tiloille muista syistä tehtävien tarkastuskäyntien ja sairaskäyntien yhteydessä kiinnitetään huomiota sivutuotteiden hävitystapoihin.

Haaskarekisteriä ylläpidetään ja tarvittaessa tarkastetaan, että haaskakirjanpito on asianmukainen eikä haaskalle ole viety kiellettyjä sivutuotteita. Jos tarkastuksella havaitaan, että haaskalle on toimitettu kiellettyjä sivutuotteita, annetaan määräys niiden poistamiseksi ja hävittämiseksi asianmukaisella tavalla. Suunnitelman laatimishetkellä Hyvinkään alueella on yksi ilmoitettu haaskatoimija.

4.13 Täydentävien ehtojen valvonta

Mikäli valvontaeläinlääkäri eläinsuojelutarkastuksella tai I kaupungineläinlääkäri maitohygieniatarkastuksella havaitsee mahdollisia aluehallintoviraston vastuulle kuuluvia täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä, hän ilmoittaa asiasta aluehallintovirastolle. Yleensä ilmoittaminen tapahtuu lähettämällä tarkastuskertomus tiedoksi aluehallintoviraston vastuuhenkilölle.

4.14 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Hyvinkään kaupungilla on yksi virkavastuulla toimiva praktikkoeläinlääkäri, jonka tehtäviin kuuluu pelkästään peruseläinlääkäripalvelujen antaminen. Tätä varten hänellä on käytössään vastaanottotilat pieneläinten hoitamiseksi. Tilat on varustettu peruseläinlääkäripalvelun edellyttämien varusteiden ml. ultraäänilaitte ja happigeneraattori. Praktikon loman ja muiden poissaolojen ajaksi palkataan sijainen.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Hyvinkäällä on viisi nautatilaa, joista neljällä tilalla on terveydenhuoltosopimus yksityisen eläinlääkärin kanssa. Kaupungineläinlääkärillä olisi pätevyys ja resurssia hoitaa kaikkien terveydenhuoltosopimukset tarvittaessa.

Hevospraktiikkaan on runsaasti yksityistä tarjontaa. Alueella toimii mm. erikoiseläinlääkäripalveluja tarjoava Hyvinkään hevossairaala. Nautapraktiikassa on myös yksityistä tarjontaa kiireettömiin tapauksiin.

Ajanvaraus ja kiireellinen eläinlääkäriapu

Hyvinkään II kaupungineläinlääkäri antaa eläinten omistajille puhelimitse neuvoja kotieläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa jokaisena arki-aamuna klo 8.00-9.00 välisenä aikana. Eläinlääkäri ottaa samalla ajanvarauksia eläinlääkärikäynnille. Hyvinkään II kaupungineläinlääkäri hoitaa myös kiireelliset potilaat virka-aikana. Järjestely perustuu priorisointiin ja ajanvarauksen joustavuuteen. Runsaan yksityisen tarjonnan vuoksi resurssi on riittävä.

Virka-ajan ulkopuolella kiireellinen apu on turvattu päivistyspöytäkirjalla Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan Saaren eläinlinikan kanssa. Suurelän- ja pieneläinpäivystyksiä ei ole eriytetty. Suurelänpäivystys olisi eriytettynä liian hiljainen vähäisten sairastapausten vuoksi.

Toimitilat ja välineresurssit

II kaupungineläinlääkärillä on käytössään pieneläimiä varten vastaanottotilat, joissa on odotushuone, toimenpidehuone ja toimisto. Kaupungin siivouspalvelu hoitaa tilojen päivittäisen siivouksen. Eläinlääkärillä on käytössään peruseläinlääkäripalvelujen antamiseen tarvittava varustus.

Yksityinen palveluntarjonta

Kaupungin alueella on runsas yksityinen palveluntarjonta. Hyvinkään hevossairaalassa työskentelee yhteensä 8 eläinlääkärinä. Lisäksi kaupungissa toimii kaksi pieneläimiä hoitavaa klinikkaa, joissa toimii 2-3 eläinlääkärinä molemmissa. Tämän lisäksi alueella toimii useita yksityiseläinlääkäreitä maaseutupraktiikassa.

Valitusten käsittely ja toiminnan kehittäminen

Eläinlääkintähuoltoa koskevat valitukset ohjataan I kaupungineläinlääkärille ja tarvittaessa ympäristötoimenjohtajalle tai toimialajohtajalle. He päättävät tarvittavista toimenpiteistä. Mahdolliset korvausvaatimukset ratkaisee toimialajohtaja 5 000 € saakka. Sen yli menevät vaateet ratkaisee ympäristölautakunta 10 000 € saakka. Mikäli valittaja syyttää eläinlääkärinä toimenpidevirheestä, pyydetään ennen asian ratkaisua tarvittaessa lausunto eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.

Asiakaspalautteesta pidetään kirjaa ja kehittämistarpeet pyritään ottamaan resurssien puitteissa huomioon suunnitelmia päivitettäessä. Asiakaspalautteen ja mahdollisten valitusten sekä aluehallintoviraston tarkastusten ja auditointien perusteella toimintaa ja suunnitelmia päivitetään ja kehitetään.

4.15 Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman painopisteet 2023

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa annetut kuntien painopistealueet vuodelle 2023 on listattu alle. Jokaisen painopistealueen jälkeen on kuvattu, miten se on huomioitu Hyvinkään eläinlääkintähuollossa.

Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio

- ELTE1- tietojärjestelmän käytön vakiinnuttaminen ja lääkekäyttötiedon kerääminen
- ELSU- tietojärjestelmän käyttöönotto ja kouluttautuminen

Valmius- ja kriisinhallinta, pandemiavalmiuden kehittäminen

- Työryhmiin osallistuminen, onnistumisen arviointi ja valmiuden kehittäminen yhdessä muiden viranomaisten kanssa

Uuden lainsäädännön toimeenpano

- Vaatimusten käytännön toteutus ja kouluttautuminen

Lisäksi aluehallintovirasto voi alueellaan määritellä omassa valvontasuunnitelmassa painopistealueen edellisen vuoden valvontahavaintojen pohjalta. Mahdollinen painopistealue huomioidaan toiminnassa valvontasuunnitelman ja resursoinnin sallimissa puitteissa.

4.16 Seuranta, arviointi ja raportointi

Eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä, painopistealueiden huomioiminen ja voimavarojen riittävyys. Edellisen vuoden suunnitelman toteutumisen arviointi huomioidaan seuraavan vuoden suunnitelmaa tehdessä. Myös aluehallintovirastolta ja mahdollisilta muilta tahoilta saatu palaute huomioidaan seuraavan vuoden suunnitelmassa.

Arviointi käsitellään viimeistään maaliskuun ympäristölautakunnassa ja lähetetään tammikuun loppuun mennessä sähköisesti aluehallintovirastolle sekä kirjataan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmään (VYHA).

5. Häiriötilanteisiin varautuminen

5.1 Toiminta häiriötilanteissa

Ympäristöterveydenhuollolla on yksikkökohtainen häiriötilannesuunnitelma. Häiriötilannesuunnitelma sisältää yksityiskohtaisen kuvauksen häiriötilanteisiin varautumisesta ja siitä, miten yhteistyö eri viranomaistahojen, toimijoiden ja laitosten kanssa on järjestetty. Häiriötilannesuunnitelmassa on pyritty ennakoimaan häiriötilanteet mahdollisimman tarkasti ja laadittu selkeät toimintaohjeet häiriötilanteiden varalta. Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma on osa Hyvinkään kaupungin valmiussuunnitelmaa.

Ympäristöterveydenhuolto osallistuu vuosittain Hyvinkään Veden valmiusharjoituksiin. Lisäksi ympäristöterveydenhuolto osallistuu valtakunnallisiin, alueellisiin ja kaupungin omiin valmiusharjoituksiin aina, kun niitä järjestetään.

5.2 Epidemioiden selvittäminen

Ympäristölautakunta on terveydensuojeluviranomaisena nimennyt ruokamyrkytysten selvittämistä varten työryhmän (ks. kohta 3.2.12). Ruokamyrkytysepidemioiden selvitystyöryhmä kokoontuu yhdessä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen selvitystyöryhmän kanssa vähintään kerran kahdessa vuodessa ja aina tarvittaessa.

Ruokamyrkytysepidemian selvittämisen kulku ja selvitystyöryhmän tehtävät sekä jäsenten työnjako kuvataan häiriötilannesuunnitelman ohjeessa "Ruokamyrkytysepidemioiden selvittäminen".

6. Suunnitelman toteutumisen arviointi

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi hyväksytään vuosittain tammikuussa ympäristölautakunnassa. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan toimialakohtaisesti. Arviointia tehdään myös sen suhteen, miten voimavarojen jakautuminen eri sektoreille käytännössä toteutui. Mikäli suunnitelmassa asetettuja tavoitteita ei saavuteta, toteutumisen arvioinnissa tuodaan esille mahdollisia syitä.

Ympäristöterveydenhuoltoyksikön saamat tulot arvioidaan sektorikohtaisesti ja erikseen suunnitelmallisen valvonnan tulojen ja muiden tulojen osalta.

Toteutumisen arvioinnin tulokset toimitetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon, joka toimittaa ne edelleen keskusvirastoille.